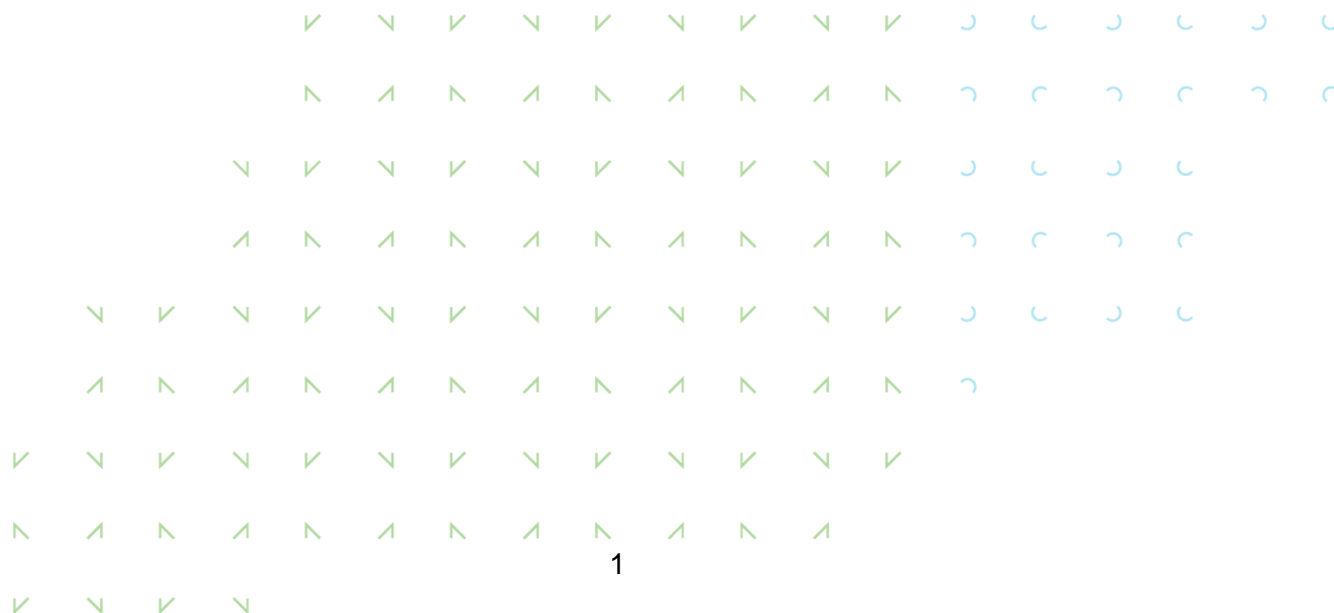

Kommunedelplan klima, energi og sirkulær økonomi 2022-2033

Klimahandlingsprogram

Vedtatt i kommunestyret, 14.09.2022 i sak 60/2022

Innhold

Innledning	3
1. Redusere klimagassutslipp	5
Utvikle og implementere klimagassbudsjett	5
Kommunale bygg, utvikling og energi.....	6
Grønn mobilitet.....	7
Innkjøp	8
Holdningsskapende arbeid	9
Landbruk	10
2. Sirkulær økonomi	11
Strategisk utviklingsarbeid.....	11
Avfallsreduksjon i daglig drift.....	13
3. Klimatilpasning	14
Naturbaserte løsninger.....	14
Tverrfaglig samarbeid.....	15

Innledning

Plandelen for kommunedelplan klima, energi og sirkulær økonomi ligger til grunn for denne tiltaksdelen. Klimahandlingsprogrammet er grunnlaget for kommunens klimagassbudsjett, og skal rulleres årlig inn i handlings- og budsjettplanen.

Handlingsprogrammet består av tiltak knyttet til de ulike temaområdene med tilhørende strategier, og viser hvilken enhet som er ansvarlig for hvilke tiltak, samt når tiltaket skal gjennomføres. Noen tiltak er løpende tiltak som gjennomføres årlig, mens andre tiltak er utviklingsarbeid som igjen vil utløse nye tiltak etter hvert som utviklingen går. Tiltaksdelen skal revideres årlig, for å kunne tilpasses og inkluderes inn i kommunens overordnede handlings- og økonomiplan, men har også ett fireårs-perspektiv i utviklingsarbeidet. Rapportering og forslag til nye tiltak gjøres i den årlige tilstandsrapporten, og utarbeides fra enhetene og videreføres til handlingsprogrammet. Enkelte av tiltakene knyttes til kommunens klimabudsjett som skal utvikles de neste årene, og skal synliggjøres i økonomiplan. Arbeidet med klimagassbudsjett vil utløse nye tiltak, derfor er tiltakene i denne planen i utgangspunktet tiltak som skal gjennomføres i 2022 og utviklingsarbeid som fortsetter i 2023.

Tiltakene er en blanding av konkrete tiltak som kommunen kan gjennomføre og som har en direkte effekt, f.eks bytte ut fossile kjøretøy med nullutslippskjøretøy, og virkemidler, som f.eks kampanjer eller øke intern kompetanse, som vil kunne gi en indirekte effekt.

I kommunens interne nettverk for klima og energi skal det jobbes med å utarbeide en tiltaksbank som skal tilgjengeliggjøres for alle enheter. Denne kan sees på som en «plukklister», og det skal også fremkomme omslått effekt av tiltaket, og økonomi – en kost-nytte tilnærming. For mange av tiltakene er det vanskelig å si eksakt kostnad og effekt på utslippsreduksjon før man har kommet ett stykke på vei i planleggingen, som eksempel ved prosjektering av nye bygg. Flere tiltak krever også mer utredning og planlegging før de kan kostnadsberegnes. For de tiltakene vi ikke vet de økonomiske konsekvensene så må vi *vurdere* gjennomføring eller *utrede* tiltak. Kostnadsberegning av disse tiltakene vil være en del av videre vurdering. Det vil også være viktig å fokusere på muligheten for å benytte seg av tilskuddsordninger for å gjennomføre tiltakene. Det vil være med på å systematisere og konkretisere klimaarbeidet i hele kommunen, i tillegg til tilgjengeliggjøring.

En del av tiltakene i handlingsdelen er angitt med rød farge. Kommunedirektøren vurderer at det for tiden ikke er kapasitet eller budsjett tilgjengelig til å igangsette disse tiltakene. I det videre klimaarbeidet vil kommunedirektøren fortløpende lete etter muligheter for at disse tiltakene kan igangsettes, blant annet gjennom å søke om ekstern finansiering ved relevante utlysninger.

Sammendrag strategier

Klimagassutslippene skal være 55 % lavere i 2030 enn i 2009

- Kommunen bruker og videreutvikler styringsverktøy for å nå klimamål. Tiltaksbank brukes i gjennomføring og revidering av tiltak
- Oppnå klimanøytralitet i nybygg gjennom materialvalg og utslipp i forbindelse med byggeprosessen.
- Redusere og optimalisere energibruk i eksisterende bygningsmasse
- Andelen som sykler, går eller reiser kollektivt i nærområdet skal økes vesentlig fram til 2033
- Kutte eget klimagassutslipp i kommunens bil- og maskinpark
- Vi skal i kommunens anskaffelser legge til rette for bærekraftig bruk og forvaltning av ressurser
- Gjennomføre kompetanseheving innen miljøkrav i innkjøp for alle enheter
- Vi tilrettelegger for at ansatte og innbyggere tar gode klima- og miljøvalg i hverdagen
- Vi samarbeider med andre aktører for å bygge kompetanse internt
- Vi stimulerer til bevissthet rundt, og legger til rette, for at landbruket kan opprettholde og utvikle produksjonen med en klimavennlig driftsform

Vi skal tilrettelegge for sirkulær økonomi, redusere avfall og forlenge levetiden på bygg

- Etterspørre og ta i bruk ombrukte materialer og materialer med lavt klimafotavtrykk, være pådriver for sirkulære bygg og tjenester
- Prioritere vedlikehold av kommunale formålsbygg
- Redusere eget forbruk internt i kommunen, og klimafotavtrykket på varer og tjenester er minsket
- Utvikle eller ta i bruk tilgjengelige systemer for sirkulært forbruk
- Gjennomføre et tverrfaglig prosjekt for å sikre en helhetlig og langsiktig masseforvaltning
- Involvere ansatte i kommunen til å være pådriver for redusert energibruk, avfall og sirkulære løsninger

Vi skal være forberedt på å håndtere uforutsette og uønskede hendelser som følge av forventede klimaendringer

- Naturbaserte løsninger skal prioriteres i større grad enn tidligere
- Kommunens beredskap skal tilpasses til forventede klimaendringer
- Revidere planarbeid, og innarbeide ny kunnskap
- Økt fokus på klimaendringer i nye temaplaner for vann og vannmiljø og vei, med tilhørende investeringsplaner/vedlikeholdsplaner
- Øke bevisstheten om klimatilpasning og styrke flerfaglig arbeid

1. Redusere klimagassutslipp

Utvikle og implementere klimagassbudsjett

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad
Kommunen bruker og videreutvikler styringsverktøy for å nå klimamål. Tiltaksbank brukes i gjennomføring og revidering av tiltak.	Utvikle og implementere klimagassbudsjett som en del av kommunens handlingsprogram og økonomiplan	KDE	2022/2023 Utvikling	Konsulentvirksomhet bør påberegnes
	Bruke og utvikle kommunens styringssystem til miljøstyring og klimabudsjett, og videreutvikler tilhørende tilstandsrapportering	KDE	Løpende	
	Lage tiltaksbank med forslag fra enheter og andre i medvirkningsprosesser, for å synliggjøre ønsket utviklingsarbeid. Tiltakene i tiltaksbanken bør også belyse kost/nytte effekter	KDE + nettverk	Løpende	
	Årlig oppfølgingsmøter på tvers av enhetene for forankring og oppfølging av tiltaksplan og jobbe med nye tiltak til tiltaksbanken	KDE	Løpende	

Forkortelser:

KDE: Kommunedirektørens enhet

EIE: eiendomsenheten

Kom.tek: kommunalteknikk

RKL: Regionkontor landbruk

UTB: Utbyggingsservice, planavdelingen

Nettverk: Internt nettverk klima, energi og sirkulær økonomi

Kommunale bygg, utvikling og energi

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende/utvikling	Kostnad
Oppnå nullutslipp i nybygg og ved utvikling av nye områder	Vurdere klima- og miljøkonsekvenser av investeringer, og ved å tilrettelegge for utslippsfri transport i nye prosjekter	EIE	Løpende	
	CO2 regnskap for alle byggeprosjekter over 10 MNOK.	EIE	Løpende	
	Oppmuntre til bruk av miljøklassifiseringssystem, både i utvikling av områder og ved bygging av enkeltbygg.	EIE	Løpende	
	Fossilfri byggeplass skal vurderes i første omgang på prosjekter med en verdi over 5 MNOK. Kostnaden for å få anlegget fossilfritt skal fremgå i beslutningsgrunnlaget.	EIE / kom.tek	Løpende	
Redusere og optimalisere energibruk i eksisterende bygningsmasse	Kartlegging av energisparingstiltak	EIE	2022, utvikling	
	Etablere og utarbeide rapporteringssystemer for energibruk	EIE	2022, utvikling	
	Innfase overordnet teknisk styringssystem (toppsystem) i relevant bygg	EIE	2022/2023	

Grønn mobilitet

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende/utvikling	Kostnad
Andelen som sykler, går eller reiser kollektivt i nærområdet skal økes vesentlig fram mot 2033	Tverrfaglig samarbeid ved planlegging av større bygg og områder for å redusere bilbruk og legge til rette for bruk av sykkel, gange og kollektivtransport	UTB, EIE, kom.tek	Løpende	
	Legge til rette for offentlig sykkelparkering med gode løsninger, på strategiske steder i Rælingen	UTB	2022-2033, utvikling	
	Støtte opp om bedre kollektivtilbud i samarbeid med fylkeskommunen og Ruter	KDE		

Innkjøp

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende/utvikling	Kostnad
I kommunens anskaffelser legges det til rette for bærekraftig bruk og forvaltning av ressurser	Innkjøpsavdelingen skal fremme bærekraftig bruk og forvaltning av ressurser gjennom sine innkjøpsavtaler.	Innkjøp	Løpende	
	Innkjøpsavdelingen skal stimulere til god sirkulærøkonomi gjennom sine innkjøp der det er mulig.	Innkjøp	Løpende	
	Innkjøpsavdelingen skal gjennom etablering av ny dynamisk innkjøpsordning (DPS) for anskaffelse av kjøretøy, legge til rette for å nå mål om fossilfri bilpark	Innkjøp	2022	
	Sertifisering SOA (sertifiseringsordningen for offentlige anskaffelser)	Innkjøp	2022/2023	
Gjennomføre kompetanseheving innenfor miljøkrav i innkjøp for alle enheter	I samarbeid med Klima Viken gjennomføre og prøve ut oppskrift på en grønn anskaffelse som sikrer fossilfri lettere varetransport / fossilfri tyngre varetransport og sikre fossilfri anleggsdrift	Innkjøp	2022/2023	
	Kursing i grønne innkjøp for alle relevante enheter	KDE / innkjøp	2022	
Kutte eget klimagassutslipp i kommunens bil- og maskinpark	Alle nye lette kjøretøy er nullutslippsbiler. Større kjøretøy, anleggsmaskiner og mindre maskiner skal være fossilfrie såfremt teknologien er tilgjengelig	Alle	Løpende, fram til alle lette kjøretøy er byttet ut	
	Det skal utarbeides en plan for utbygging av ladestasjoner for kommunens bilpark	Kom.tek		

Holdningsskapende arbeid

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad
Vi tilrettelegger for at ansatte og innbyggere tar gode klima- og miljøvalg i hverdagen	Utarbeide kommunikasjonsplan for klimakommunikasjon, med oversikt over nasjonale og andre kampanjer som vi ønsker å knytte oss til	KDE / nettverk KESØ	2022	
	Tilgjengeliggjøre ressursbank for skoler og barnehager med lokale ressurser som formidler natur og miljø, knyttes til fagfornyelsen	KDE, skolene	2022	
	Barnehage: Legge stor vekt på Rammeplanens føringer for bærekraftig utvikling blant annet ved å tilrettelegge for at prosjekter som gjennomføres med barna, belyser klima og bærekraft.	Barnehager	Løpende	
	Skole: Legge stor vekt på læreplanverket LK20s føringer for bærekraftig utvikling ved blant annet at elevene tilegner seg kunnskap, holdninger og ferdigheter gjennom lek og læring som gjør de i stand til å møte framtidens utfordringer og ta gode valg	Skolene	Løpende	
	Legge til rette for flere muligheter for gjenbruk: mat, møbler og andre initiativer fra frivillige, og gjennomfører klesbyttedager i regi av kommunen	Alle		
Vi samarbeider med andre aktører for å bygge kompetanse internt i kommunen	Bygge kompetanse i kommunen, sikrer fossilfri lettere varetransport / fossilfri tyngre varetransport og sikre fossilfri anleggsdrift	KDE / innkjøp	Løpende	
	Knytte oss til klima Viken, og videreføre andre naturlige samarbeidsarenaer	KDE	2022	

Landbruk

Redusere klimagassutslipp	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende/utvikling	Kostnad
Stimulere til bevissthet rundt, og legge til rette for at landbruket i kommunen kan opprettholde og utvikle produksjonen med en klimavennlig driftsform	Ved revidering av kommunedelplan landbruk, skal det settes konkrete måltall og strategier for å redusere landbrukets utslipp av klimagasser, i tillegg beregninger på skogens reelle og potensielle karbonopptak for å jobbe mot et lavutslippssamfunn	RKL	Ved revidering Utvikling	
	Formidle kurs og opplæringsaktiviteter i landbruket	RKL	Løpende	

2. Sirkulær økonomi

Strategisk utviklingsarbeid

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad / tilskudd
Etterspørre og ta i bruk ombrukte materialer og materialer med lavt klimafotavtrykk, og være pådriver for sirkulære bygg og løsninger	Bygge intern kompetanse om muligheter til å stille krav knyttet til materialbruk i byggeprosjekter	EIE	Løpende	
	Gjennomføre et pilotprosjekt på et utbyggingsprosjekt med null avfall, for erfaring- og kompetansebygging	EIE	2022/2023	
	Øke gjenvinningsgrad i byggeprosjekter	EIE	Løpende	
Prioritere vedlikehold av kommunale formålsbygg	Gjennomføre omfattende arealanalyse av dagens eiendomsmasse	EIE	2022-2023	
	Utvikle digitaliseringstiltak for å utnytte dagens eiendomsmasse bedre	EIE	2022/2023, Utvikling	

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad / tilskudd
Utvikle eller ta i bruk allerede tilgjengelige systemer for sirkulært forbruk	Utarbeide en helhetlig vurdering og oversikt over fremtidig behov for innkjøp av møbler o.l., og hvordan det kan løses på best mulig måte	EIE / KDE / Innkjøp	2022-2023, utvikling	
	Etablere en retur og gjenbruksordning for brukte skole- og kontormøbler	EIE / KDE	2022-2023	
Gjennomføre et tverrfaglig prosjekt for å sikre en helhetlig og langsiktig masseforvaltning	Tverrfaglig prosjekt for massehåndtering med relevante enheter, oversikt over status for egne prosjekter og samkjøre behov, identifisere og konkretisere utfordringer	KDE koordinerer / UTB / EIE / kom.tek	Oppstart høst 2022	

Avfallsreduksjon i daglig drift

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad / tilskudd
Involvere ansatte i kommunen til å være pådriver for redusert energibruk, avfall og sirkulære løsninger	Løfte intern kompetanse ved kursing og endre tankegang i det daglige.	Alle	Løpende, kursing, 2022	
	Opplæring/veiledning i hva matsvinner og hvordan redusere det	Alle / KDE	Løpende	
	Redusere mengden avfall: undersøke mulighet for kommunalt ombrukslager for oppbevaring/gjenbruk av møbler og utstyr ved kommunale virksomheter og rehabilitering av skoler	KDE / EIE	Løpende / prosjekt	
	Redusere mengden avfall, økt gjenbruk, reparasjon og gjenvinning ved gjenbruke kontorrekvisita, arbeidsklær, kontormøbler	Alle	Løpende	
	Stille krav til miljøvennlig emballasje, og reduksjon av emballasje	Innkjøp		
	Redusere avfall på avveie - arrangere ulike ryddedager og knytte det til nasjonale dager	KDE / Alle	Løpende	

3. Klimatilpasning

Naturbaserte løsninger

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad / tilskudd
Naturbaserte løsninger skal prioriteres i større grad enn tidligere	Øke fokus på naturbaserte løsninger i nye byggeprosjekter, ved rehabilitering av bygg og i planarbeidet	UTB / EIE / kom.tek	Løpende	
	Utarbeide flomkart	UTB	Løpende	
	Sikre bevaring av naturlige flomveier, og sikre kantvegetasjon i plan- og byggesaker	UTB	Løpende	
Vurdere metoder og verktøy som sikrer gode overvanns- og vegetasjonskvaliteter i utbyggingssaker	Kommunen kan stille krav til «blågrønn faktor» i utbyggingsprosjekter eller tilsvarende metode	UTB	Løpende	

Tverrfaglig samarbeid

Strategi	Tiltak	Ansvar	Tidspunkt, løpende / utvikling	Kostnad / tilskudd
Kommunens beredskap skal tilpasses til forventede klimaendringer og vi skal jevnlig gjennomføre klimasårbarhetsanalyser	Revidere overordnet ROS-analyse	KDE	Utvikling, 2022-2023	
	Fokus på kvikkeleire og andre farer opp mot myndighetene for å kartlegge områder	UTB		
	Redusere vedlikeholdsetterslep vei / VA	Kom.tek	Løpende	
Økt fokus på klimaendringer i nye temaplaner for vann og vannmiljø og vei, med tilhørende investeringsplaner/vedlikeholdsplaner.	Oppdatere innholdsverktøy til nye krav fra kommuneplan	UTB	Løpende	
	Revidere temaplan VA	Kom.tek	2022	
	Revidere overvannsretningslinjer i samarbeid med de andre kommunene	Kom.tek	2022	
Øke bevisstheten om klimatilpasning og styrke flerfaglig arbeid	Styrke tverrfaglig samarbeid ved erfaringsdeling og inkludere flere i klimatilpasningsarbeidet	Alle / KDE / Kom.tek / UTB	2022	

RÆLINGEN KOMMUNE

Rælingen kommune
Postboks 100
2025 Fjerdingby

Besøksadresse:
Bjørnholthagan 6
2008 Fjerdingby

Telefon: 63 83 50 00
E-post: postmottak@ralingen.kommune.no

www.ralingen.kommune.no